

Науковий пошук молодих дослідників

**Збірник наукових
праць студентів**

№ 1

2015

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Науково-дослідний центр проблем соціальної педагогіки
та соціальної роботи Національна Академії педагогічних
наук України та Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка**

СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Соціально-педагогічні науки

Збірник наукових праць студентів

№ 1, 2015

Частина II

**Старобільськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2015**

У збірнику представлено матеріали наукових досліджень студентів зі спеціальностей “Соціальна педагогіка”, „Соціальна робота”.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 24 квітня 2015 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор: проф. Харченко С. Я.

Члени редколегії: проф. Караман О. Л.,
доц. Кальченко Л. В.,
доц. Краснова Н. П.,
доц. Харченко Л. Г.,
доц. Юрків Я. І.

Оригінал-макет: Юрків Я. І.
Відповідальний за випуск: проф. Караман О. Л.,
доц. Юрків Я. І.

Видавництво Державного закладу
“Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
пл. Гоголя, 1, м. Староіблівськ, 92703. Тел./факс: (06461) 2-16-02.
e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1. **Гардаш А. Ю.** Комунікативні девіації..... 5
2. **Гонтар М. В.** Соціально-психологічний тренінг як засіб згуртованості колективу..... 10
3. **Добровольська А. А.** Соціальне сирітство як суспільне та аномальне явище сучасної України..... 15
4. **Загоруйко І. В.** Свобода особистості в громадянському суспільстві та правовій державі..... 21
5. **Полтавська Т. В.** Організація та методика проведення соціально-психологічного тренінгу..... 28
6. **Савченко А. С.** Змістовна характеристика поняття «прийомна сім'я»..... 34
7. **Скороход Ю. О.** Характеристика проявів агресивної поведінки у підлітковому середовищі..... 39

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА

З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

8. **Боярська К. В.** Організація медико-соціальної роботи з людьми похилого віку у геріатричній стаціонарній установі..... 46
9. **Шестакова Г. В.** Нормативно-правові засади організації системи соціально-побутової адаптації людей похилого віку..... 53

ЗЛОЧИННІСТЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

10. **Вороненко М. І.** Причини збільшення злочинності серед неповнолітніх..... 61
11. **Гоженко Д. В., Терент'єва І. В.** Первинна соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки підлітків..... 68
12. **Задорожна Н. В.** Делінквентна поведінка в підлітковому віці як соціально-педагогічна проблема..... 75
13. **Крищенко Н. О.** Цивільно-правовий захист неповнолітніх... 79
14. **Скіпа С. М.** Адміністративна відповідальність неповнолітніх та їх правовий захист..... 82
15. **Солодка М. В.** Зміст та напрями діяльності кримінально-виконавчої інспекції з ресоціалізації неповнолітніх засуджених..... 87
16. **Фісак В. С.** Кримінальна відповідальність неповнолітніх..... 96
17. **Харченко Т. О.** Соціально-виховна робота з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях..... 99

18. **Черниш О. О.** Захист прав неповнолітніх крізь призму ювенальної юстиції в Україні..... 105
19. **Чурсіна О. А.** Цивільно-правова відповідальність малолітніх та неповнолітніх..... 111

АДИКТИВНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

20. **Вишнякова Г. В.** Соціально-педагогічна профілактика адиктивної поведінки підлітків..... 118
21. **Ігнатова Ю. І.** Сутність і зміст профілактичної роботи з дітьми девіантної поведінки, які виховуються в неповних сім'ях..... 125
22. **Данильченко О. С.** Соціально-педагогічна профілактика схильності до вживання психоактивних речовин..... 132
23. **Напуда К. І.** Роль соціального педагога у подоланні Інтернет-залежності серед підлітків..... 138
24. **Напуда К. І.** Теоретичні засади соціально-педагогічної діяльності з підлітками, схильними до суїциду..... 143
25. **Науменко С. В.** Профілактика адиктивної поведінки серед підлітків як соціально-педагогічна проблема..... 149
26. **Сергієнко В. О.** Соціальна робота з профілактики підліткового алкоголізму..... 155

СІМ'Я ЯК ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

27. **Мамонова Є. Є.** Особливості підготовки прийомних батьків до виховання ВІЛ-позитивних дітей..... 164
28. **Пригода Т. М.** Соціально-педагогічна робота з багатодітними сім'ями..... 170
29. **Цьома Т. В.** Загальна характеристика системи підготовки підлітків до майбутнього батьківства в діяльності соціального працівника..... 175
30. **Черниш О. О.** Технології роботи соціального педагога з різними типами сімей..... 184
31. **Щербак А. Б.** Соціально-педагогічна робота з дитиною під час розлучення..... 193
- Відомості про авторів..... 201**

законодавстві як цільована діяльність персоналу органів і установ виконання покарань і інших соціальних інститутів для досягнення цілі виправлення і ресоціалізації осуджених, його соціокультурних потребностей, набуття соціального досвіду.

Ключевые слова: соціально-виховна робота, неповнолітній осуджений, виправлення, ресоціалізація, кримінальне покарання, соціальне середовище, виховання.

Kharchenko T. A. Socio-educational work with juvenile offenders in juvenile correctional facilities

The article contains data that confirm the relevance and priority of the organization of social and educational work with juvenile offenders in juvenile correctional facilities, which is specified in the penal law as a purposive activity of bodies and staff of penal institutions and other social institutions to achieve the purpose of correction and re-socialization of convicts, its socio-cultural needs, the acquisition of social experience.

Key words: socio-educational work, minor convict, correct, resocialization, criminal punishment, social environment, education.

УДК 347.64(477)

О. О. Черниш

ЗАХИСТ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІ В УКРАЇНІ

Діти – це окрема, самостійна частина суспільства, якій притаманні особливі правила поведінки, своєрідні життєві стереотипи, що забезпечують її розвиток і становлення та перетворення в дорослу (основну) частину суспільства. Унаслідок свого становища і періодичності діти потребують особливого підходу та соціального захисту з позицій таких суспільних наук, як психологія, педагогіка, соціологія, право.

Кожен 15 злочин в Україні вчинений дитиною. За 2012 рік діти вчинили понад 14 тисяч злочинів. На сьогодні, в дитячих колоніях утримується 1 278 дітей, в СІЗО – 553 дитини, в школах та училищах соціальної реабілітації – 320. Усі ці діти потребують не тільки правової оцінки їхньої поведінки або становища, в якому вони перебувають, але й негайної реальної допомоги, захисту.

Саме тому мова йде не тільки про ремонт і покращення побутових умов в місцях позбавлення волі, а про гуманізацію правосуддя по відношенню до дитини, запровадження новітніх форм реабілітації дитини, посилення профілактичної роботи для попередження вчинення повторного злочину [1].

Аналіз наукової літератури свідчить про наполегливі спроби визначити положення правових систем здійснення правосуддя щодо неповнолітніх правопорушників.

У радянський період особлива увага приділялася з'ясуванню причин і умов, що сприяють росту злочинності неповнолітніх у СРСР. Цими проблемами займалися радянські дослідники В. Верин і М. Карманов, Н. Горшенєва і Г. Мінковський. Питання реабілітації та виховання неповнолітніх правопорушників аналізували Ю. Антонян, К. Бейсебаєв, Н. Крюкова та Л. Рябіс.

Вітчизняний дослідник В. Трубников приділяє увагу реформуванню судової системи України та кримінального правосуддя по відношенню до неповнолітніх.

Українська дослідниця І. Ємельянова розглядає роль відновного правосуддя в концепції ювенальної юстиції.

Незважаючи на певні досягнення у вивченні даної теми, спостерігається недостатнє висвітлення у вітчизняній літературі аспектів ювенальної юстиції, що зумовило вибір теми нашої статті, мета якої дослідити основні принципи правової системи щодо захисту прав неповнолітніх.

Відновне правосуддя базується на ідеях примирення конфлікуючих сторін, припинення самого конфлікту (виключаючи засудження та покарання винуватців конфлікту) шляхом взаємного вибачення, каяття у вчиненому, усвідомлення моральної та юридичної відповідальності за вчинений злочин і обов'язку відшкодування заподіяної жертві фізичної, моральної та матеріальної шкоди.

Інститут ювенальної юстиції було створено на принципах підвищеного юридичного захисту неповнолітнього, максимальної індивідуалізації судового процесу в ювенальному суді, широкого використання в процесі неюридичних спеціальних знань із залученням на допомогу суду відповідних фахівців.

Намагання захистити неповнолітніх від кримінального покарання є стійкою специфічною рисою ювенальної юстиції. Уже в пам'ятці римського права – Законах XII таблиць – з'явився термін «пом'якшення покарань». У процесі розвитку системи здійснення судочинства щодо неповнолітніх з'явилися поняття «вік кримінальної відповідальності», «пом'якшене покарання, виправдане неповноліттям», дій «без розуміння», що звільняють неповнолітнього від кримінальної відповідальності та покарання [2, с. 96].

Функціонування ювенальної юстиції у світі базується на двох основних моделях – англосаксонській та континентальній, що розмежовуються за підсудністю. Якщо континентальні ювенальні суди (Німеччина, Франція) мають широку предметну підсудність, то англосаксонська модель (Австралія, США) передбачає обмежену предметну підсудність: ювенальний суд розглядає усі види правопорушень неповнолітніх, окрім тяжких злочинів.

Найстарішою за часом виникнення вважається державницька модель ювенальної юстиції, що передбачає наявність спеціалізованого суду, який здійснює правосуддя у справах неповнолітніх, усі інші інституції – державні та громадські – виконують допоміжні функції. Альтернативою судовоцентричній моделі є адміністративна модель ювенальної юстиції, що діє, зокрема, у Шотландії, в якій центральне місце посідають адміністративні комісії у справах про правопорушення неповнолітніх. Позасудові способи вирішення конфліктів за участю дітей є водночас і перевагою такої системи, і її недоліком, оскільки вони не спроможні урегулювати конфлікти дитини із кримінальним законом.

У багатьох державах, наприклад, у Швеції та Нідерландах, ефективно функціонують недержавні інституції виконання покарань для неповнолітніх правопорушників. У межах місцевої громади виконується значна частина судових рішень у справах неповнолітніх, зокрема, громадські роботи. У католицьких країнах важливу роль у ювенальній юстиції відіграє церква [3].

В Україні одним із пріоритетних напрямів є розвиток ювенальної юстиції як особливої системи правосуддя, що максимально адаптована до потреб та особливостей дітей, які перебувають в конфлікті із законом. В межах ювенальної юстиції робота із неповнолітніми правопорушниками повинна бути спрямована на їх соціальну реабілітацію, протидію можливості виключення з суспільства, профілактику рецидивів.

Відповідно до концепції ювенальної юстиції, робота із неповнолітнім правопорушником повинна відбуватися не лише після винесення вироку, а на всіх стадіях кримінального процесу, в тому числі і на етапах досудового слідства та судового розгляду [4, с. 28].

Аналізуючи чинне національне законодавство, можна зазначити, що на сьогодні у Кримінальному та Кримінально-процесуальному кодексах є лише невелика частина нормативної бази цього виду правосуддя [2, с. 96 – 97].

Існуючий в Україні Кримінальний кодекс передбачає можливість закриття справи у зв'язку з дієвим каяттям правопорушника та відшкодуванням завданої шкоди, а також примиренням потерпілого та правопорушника, що могло б сприяти розвитку відновних підходів. Але існуюча правова система не надає реальної можливості зробити це належним чином, зокрема через відсутність в ній інструменту, завдяки якому стало б можливе примирення потерпілого та правопорушника. Діяльність програм відновлювального правосуддя передбачає організацію зустрічі жертви і правопорушника по справах, які потрапляють зі слідчих та судових органів, і у випадку, якщо злочинець визнав факт вчинення ним злочину.

Підготовкою і проведенням зустрічі опікується спеціальний посередник (медіатор). Посередники виступають в якості ведучих цих зустрічей і діють, як нейтральна сторона. Вони не судді і не арбітри.

Вони не мають права нав'язувати сторонам своє бачення проблеми чи свій варіант рішення. Їхня головна мета – допомогти потерпілому та правопорушнику дійти взаєморозуміння та згоди. Обом сторонам пропонується розповісти про те, що трапилось, і як ця подія вплинула на їхнє життя. Кожна із сторін має можливість поставити запитання. Далі вони разом вирішують, що слід зробити з наслідками злочину. В разі згоди, потерпілий та правопорушник підписують угоду, яка часто є рішенням про матеріальне відшкодування спричиненої шкоди. Однак це не єдина можливість. Іноді злочинці погоджуються відпрацювати на користь потерпілого, а деколи – потерпілі просять, щоб злочинці відпрацювали на користь громади [5, с. 154 – 157].

В Україні існують деякі правові й організаційні передумови для формування системи ювенальної юстиції, однак її судовий елемент залишається найбільшою проблемою, що потребує розв'язання на законодавчому рівні. Окремі кроки у цьому напрямі уже зроблено. Указом Президента України від 10.05.2006 № 361/2006 було затверджено «Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів». Згідно з Концепцією, на одному з етапів реформи системи судів загальної юрисдикції необхідно запровадити спеціалізацію судів із поділом на цивільні, кримінальні та адміністративні, передбачивши в них спеціалізацію суддів (колегій суддів, палат з розгляду окремих категорій справ), у тому числі за суб'єктною ознакою.

Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації «Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року», затверджена Законом України від 05.03.2009 р. № 1065-VI, передбачила одним із завдань вивчення можливості створення системи ювенальної юстиції в рамках проведення реформи судової системи з метою поліпшення національного законодавства у сфері захисту прав дітей, удосконалення превентивної та профілактичної роботи з метою запобігання вчиненню дітьми правопорушень, створення ефективної системи реабілітації неповнолітніх правопорушників.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України №1039-р від 12.10.2011 р. був затверджений план заходів щодо реалізації Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, у якому пропонується раді суддів загальних судів організувати запровадження в місцевих та апеляційних судах спеціалізації суддів з розгляду кримінальних справ щодо неповнолітніх [3].

У 2014 році було реалізовано комплексне удосконалення кримінально-виконавчого законодавства шляхом внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України. Проте, незважаючи на вже досить тривалий період з уведення в дію цього закону, до сьогодні ряд його прогресивних норм не запрацювали, орган виконавчої влади, який має вживати заходи із його реалізації, зазначає про свою часткову

незгоду із вже ухваленими новаціями та частково ігнорує їх, про що заявляють правозахисники.

8 квітня 2014 року був прийнятий Закон України № 1186-VII Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів, згідно з яким засудженому гарантується право на правову допомогу, гуманне ставлення до нього, повагу його людської гідності, а також на отримання інформації про свої права і обов'язки, порядок та умови виконання та відбування призначеного судом покарання.

Необхідно також відзначити, що оскільки злочинність у дитячому середовищі є дуже актуальним питанням, профілактична робота в цьому напрямі потребує вдосконалення. Зусилля слід зосереджувати на пошуку ефективних форм взаємодії державних і недержавних установ і організацій з метою виявлення глибинних процесів, які породжують злочинність неповнолітніх, адекватного реагування на них, попередження злочинів і їх профілактики, правового впливу на неповнолітніх, що вчинили злочини, та на осіб, які своїми діями сприяли антисоціальній поведінці підлітків, соціальної реабілітації неповнолітніх правопорушників й адаптації їх у суспільстві [2, с. 98 – 99].

Таким чином, інститут ювенальної юстиції було створено на принципах підвищеного юридичного захисту неповнолітнього, максимальної індивідуалізації судового процесу в ювенальному суді, широкого використання в процесі неюридичних спеціальних знань із залученням на допомогу суду відповідних фахівців. В Україні існують деякі правові й організаційні передумови для формування системи ювенальної юстиції, однак її судовий елемент залишається найбільшою проблемою, що потребує розв'язання на законодавчому рівні.

Окрім запровадження системи ювенальної юстиції в Україні, актуальною залишається профілактика злочинності в дитячому середовищі.

Перспективи наступних розробок будуть спрямовані на пошук шляхів запровадження та удосконалення системи ювенальної юстиції в Україні.

Список використаної літератури

1. Павленко Ю. Злочин дитини і кара, або Що таке ювенальна юстиція? / Ю. Павленко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/columns/2012/12/14/117682>. – Заголовок з екрану. – мова укр. 2. Ємельянова І. І. Роль відновного правосуддя в концепції ювенальної юстиції / І. І. Ємельянова // Ювенальна юстиція. – 2005. – № 1-2 вересень. – С. 96 – 99. 3. Проць О. Є. Ювенальна юстиція: зарубіжний досвід та вітчизняні перспективи / О. Є. Проць. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.inf.od.ua/index.php/ru/spisok-materialov-konferentsii/seksiya-4-prava-rebenka-v-sfere-natsionalnogo-prava-i->

yuvenalnaya-yustitsiya/59-prot-s-o-e-yuvenalna-yustitsiya-zarubizhnij-dosvid-ta-vitchiznyani-perspektivi. – Заголовок з екрану. – мова укр.
4. Пилипів. Н. Кола відновного правосуддя як інструмент роботи з неповнолітніми правопорушниками / Н. Пилипів // Відновне правосуддя в Україні. – 2008. – №2. – вересень. – С. 28 – 35. **5. Землянська В.** Запровадження відновлюючих підходів: Зміна погляду на кримінальне судочинство / В. Землянська // Право України. – 2003 . – № 10 . – С. 154 – 157.

Черниш О. О. Захист прав неповнолітніх крізь призму ювенальної юстиції в Україні

У статті розглядаються актуальні проблеми здійснення правосуддя щодо неповнолітніх правопорушників в Україні та розвиток ювенальної юстиції як особливої системи правосуддя. Розкрито правові й організаційні передумови для формування системи ювенальної юстиції в Україні. Проаналізовано законодавчі акти з удосконалення превентивної та профілактичної роботи з метою запобігання вчиненню дітьми правопорушень, створення ефективної системи реабілітації неповнолітніх правопорушників.

Ключові слова: неповнолітній, права, ювенальна юстиція, правосуддя, профілактика.

Черныш О. А. Защита прав несовершеннолетних сквозь призму ювенальной юстиции в Украине

В статье рассматриваются актуальные проблемы осуществления правосудия относительно несовершеннолетних правонарушителей в Украине и развитие ювенальной юстиции как особенной формы правосудия. Раскрыты правовые и организационные предпосылки для формирования системы ювенальной юстиции в Украине. Проанализированы законодательные акты по усовершенствованию превентивной и профилактической работы с целью предотвращения совершения детьми правонарушений, создание эффективной системы реабилитации несовершеннолетних правонарушителей.

Ключевые слова: несовершеннолетний, права, ювенальная юстиция, правосудие, профилактика.

Chernysh O. O. Protection of the minors through the prism of Juvenile Justice in Ukraine

This article discusses the problems of the administration of justice concerning juvenile offenders as a special justice system. The article reveals legal and organizational preconditions for the Juvenile Justice system in Ukraine. It analyses legislation to improve the proactive and preventive work to prevent the commission of offenses by children and creating an effective system of rehabilitation of juvenile offenders.

Key words: minor, rights, juvenile justice, justice, prevention.